

TALABALAR MA'NAVIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT TA'LIM MUHITIDAN FOYDALANISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.

Turayev Qaxramon Nortoijevich.

Termiz Davlat Universiteti. Fizika matematika fakulteti katta o'qituvchisi

[.turaevqahramon184@gmail.com](mailto:turaevqahramon184@gmail.com)

ANNOTATSIYA: Maqolada talabalar ma'naviyatini rivojlantirishda axborot ta'lim muhitidan foydalanish metodikasini takomillashtirish va turli xil metodlardan keng ma'lumot berilgan.

KALIT SO'ZLAR: internet-televideniye, videokonferentsiya, elektron pochta, onlayn-video, texnologiya, UUCP.

KIRISH: O'zbekiston Respublikasida internet rivoji bevosita mamlakat taraqqiyoti bilan uzviy bog'lanadi. Uo'zida zamonaviy davl dava aholi turmush tarziga xos barcha bosqichlarni aksettiradi. O'zbekistonda Internet rivojini asosiy davrlarga bo'lish mumkin: 1990-yillar boshi. UUCP ma'lumotlar amalga oshirish tizimida elektron pochta orqali ma'lumot almashish imkoni paydo bo'ladi bo'ldi. samarali analog modemlar tomonidan Moskvaga yoki boshqa shaharlararo qo'ng'iroqni birlashma oshira yaratganlar. Ma'lumotlar tezligi 1200-2400 bod (bit/s)ni tashkil qilgan. 1992-1995 yillarda UUCP tomonidan ishlab chiqarish malakasi. U tashkil etilgan ko'rsatilayotgan yordam 9600-14400bod (bit/s)ni tashkil qilgan. Shundan so'ng BCC (Biznes Aloqalar Markazi), CCC va PERDCA (Silk.org) provayderlari tashkil etilgan. SONET elektron Advertisementsh.

ASOSIY QISM: Asrlar yordam yig'ilgan ilm-fan xazinasini bugungi kunda yosh avlodga o'rgatish. ularning dunyo ilg'or va zamonaviy pedagogik texnologiya va axborot tizimlari standartlariga to'g'ri haqida mutaxassis kadrlar qilib tayyorlash bugun jahon davrning dolzarb vositalaridan biriga aylandi. Hozirgi kunning haqida talablaridan yana biri, o'quv jarayonini to'liq kompyutertarmoqlaridan avtomobil holda olib borishdir.

Buning uchun kompyuter tarmoqlari, uni tashkil etuvchilari, fandagi o'mi nimalardan iborat, internet tizimi nima va o'qitishdaxamda o'quv jarayonida keyin nimalarga e'tibor bermoqkerak degan savollarga javob berish ularga tegishlidir.O'quv jarayonida axborot texnologiyalaridan yuborni rivojlantirishda masofali o'qitishalohida o'rin egallaydi. Masofad bir turo'qitish bu inson'zining bilim haqida nazoratni ishlab chiqarishdan ajralmagan holda xoxlovchilar, maktabga borish haqida bo'lmagan, nogironlar, kek soxtalar kabilar uchun kattayo'l ochib kelmoqda.

TALABALARNING AXBOROT TA'LIM MUHITIDAN FOYDALANISHI Masofali o'qitishda biz hech kimni majbur qiblqilmaymiz. Bunda xoxlovchi o'zo'rganishga qarabmuloqot qilish, qo'shimcha axborot to'plash va fikr almashishga ega bo'ladi.Masofali o'rganish hozirgi kunning barcha javob javob, ayniqsa, yo'l salohiyatini bilish olmaganda, kunduzgi ta'limni barcha tizimlarini tashkil qilishmablag'lariga dudlangan cho'chqa go'shtio'zta'siriniko' buyuk. Ma'lumki, ko'p yillart sirtqi ta'lim asosan televedeniya, radio yoki matbuot orqali birlashma oshirilib kelinmoqda. Lekin bularni birlashma haqida ko'pgina faktorlarga qiyinchilik bilan amalga oshirilib kelindi. Yangi axborot texnologiyalari aso sidamasofali o'qitishnitashkil qilishning bir qator usullari mavjud: interfaol teovedeniya, telekommunikatsiya, CD-ROM asosida, o'quv radio va televedeniya, videolentalar va joy.

So'ngi vaqt to'rt xil turdagi masofali o'qitish keng tarqalmoqda ular.

1. Interfaol televedeniya (ikki tomonlama televidenie);
2. Axborot tarqalishiga mulk kompyuterli telekommunikatsiyaa setlari(mintaqaviy va global, internet);
3. Multimediali, interfaol rejimli, videokonferentsiyalar o'tkazish imkoniga ega kompyuterli telekommunikatsiya sellari;
4. Birinchi va turlar kesimida.

Masofadan o'qitish bu Internet orqalisizga qulay bo'lgan vaqtida o'qishdir.Masofadan o'rganish nom: o'qituvchi o'quvchikaloqa qilishdir. Masofadan o'qitish uslubiy materiallari quyidaglardir:

- Darslik
- Audio va video darsliklar
- Onlayn darslar (Internet saxifa)
- Elektron kutubxonalar
- Testlar

• Multimedia elektron darsliklar uchun qilib, masofadan o'qitishda virtual kutubxonalar, sputnik orqali videokonferentsiyalar, darslar, Internet tomonidan muloqot va axborot olish sifatida baydo bo'ldi. Bu esa o'quvchi uchun maxsus o'qish doirasini berdi.

TALABALAR MA'NAVIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT TA'LIM MUHITIDAN FOYDALANISH METODIKASINI VA MODELINI.

O'quvchining fanni o'zlashtirish sahifa va sifati keskin yaxshilandi. Dunyo amaliyotida ochiq va masofali o'qitish hozirgi kunda asosan oltita modelga raqobat:

1-model. Eksternat tipidagi o'qitish. Bunda o'quvchi maktab yoki oliy o'quv yurtida o'qitishning kunduzgi ta'lim tizimidan foydalanmaydi. Bunda o'quvchi ta'limiga qatnashmasdan ateste yoki diplomga ega bo'ladi.

2-model. Oliy o'quv yurtida o'qitish (kunduzgi ta'lim). Bu butun bir tizim bo'lib, ta'lim kunduzgi, sirtqi yoki masofali o'qitish yangi axborot texnologiyalari mulk xodaga birlashma haqida. Bu usuldan ko'pgina qonun oliy o'quv yurtlarida keng foydalanilmoqda.

3-model. Bir nechta oliy o'quv yurtlarining o'zaro hamkorligida o'qitish. Bunda bir qator davlatlardagi oliy o'quv yurtlari o'zaro hamkorlikda sirtqi va masofali o'qitish yo'lga qo'yilib talabalar xoxlagan davlatdagi oliy o'quv yurti yoki kollejda o'z davlatini yoki uyidan uzoqlashmasdan ta'lim olish huquqiga ega bo'ladi.

4-model. Avtonom ta'lim berish muassasasi. Masofali o'qitishga qobiliyatli multimedialik kurslardan iborat maxsus ta'lim berish masalalari. Bunda shuningdek bilim haqida qilish va attestatsiya qilish dudlangan cho'chqa amalga oshirish. Bunday oliy o'quv yurtlaridan Londondagi ochiq universitetni. AQShdagi Milliy texnologiya universitetlarini hisoblanadiganlarida qarash mumkin.

5-model. Avtonom o'rganish tizimi. Ush usulda o'rganish asosida Televizor, radikal o'qaloqa orqali yoki qo'shimcha chop etish orqali amalga oshiriladi. Bu usulda hozirda amerika-samo'a televizioni proekti faoliyat ko'rsatmoqda.

6-model. Multimediali masofali o'qitish. Bu asos katta yoshdag i, to'liq o'rtata'limga egabo'lmaganlar uchun qulay bo'lib, ularning o'rta maktabni rivojlanishida yordam ko'rsatish. Shunday qilib, axborot texnologiyalari tomonidan masofali o'qitishni joriy qilish ma'lum narsa yuzga duch kelsada, o'z samarasini berib keladi.

Bugun O'zbekiston jahon hamjamiyatiga integrallashtirish yo'lida faol siyosat yuritib, iqtisodiy, ilm-fan, ta'lim sohasi va axborot almashish haqida dunyo xalqlari bilan o'zaro hamkorlikni tabor mustahkamlamoqda. Bu haqida yurtimizda bir qancha ishlar birlashma oshirildi. Qadrlar tayyorlash milliy dasturlash sifat da yangiliklarda axborot aloqa texnologiyalarini joriy etish, ta'lim tizimiga haqida o'quv markazlarining yangi pedagogik texnologiyalarini rivojlanishi tajribalarini jalbetish va ulardan amalda yuklash ta'lim shunday hasidagi muhim vazifalardan biridir. Ma'lumki, fan jadal sur'atlar bilan rivojlanayotgan texnika bugungi kunda ilmiy bilimlar, tasavvurlar va tasavvurlar hajmi keskin ortib. Bu, bir tomondan, fan texnika yangi soha va bo'limlarining taraqqiy etishi tufayli uning differentsiallashtirishini ta'minlayotgan bo'lsa, uchun tomonidan, fanlar orasida integratsiya ishini vujudga keltirmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Ishmuxamedov R., Abduqodirov A. Pardayev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). T "Iste'dod" Fondi 2008 Yil. -180 b. .
2. Ishmuxamedov R., Abduqodirov A., Pardayev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). T."Iste'dod" Jamg'armasi, 2009 Yil. - 160 b.
3. Zamonaviy dars. / Bosh muharrir Sh. Shomansurov-T.: Xalq ta'limi Markaziy qayta tayyorlash va malaka oshirish instituti A. Avloniy, 2007 Yil. -120 b.

Elektron resurslar

4. <http://www.tsil.uz>
5. <http://www.norma.uz>
6. <http://www.gov.uz>
7. <http://www.lex.uz>